



Klepel, december 2021

Levend licht

Precies vijftig jaar geleden, in december 1971, verscheen een boekje ten behoeve van de “tienduizenden vrienden, kennissen en relaties van Shell”. Mijn eigen vader was één van die ‘relaties’ in een tijd dat auto’s nog onbekommerd op discutabele brandstof mochten rijden, al hingen er wel bepaalde zorgen in de lucht, zoals die van de destijds pasopgerichte Club van Rome.

Het was een speciale kerst- en nieuwjaarsuitgave, in dat jaar 1971 opgedragen aan het ‘Nederlands Openluchtmuseum in Arnhem’. Een museum -- enigszins in de lijn van het huidige “Jan Lont” -- dat ‘u niet alleen zoudt moeten bezoeken, maar ook zoudt moeten steunen door lid te worden’. Toen immers was de combinatie van een oliereus als Shell en een folkloristisch Nieuwjaar nog heel gewoon en zó verankerd in onze vaderlandse bodem dat ieder die mocht menen dat het hoofdkantoor van Shell naar elders zou vertrekken, voor gek zou worden verklaard. Het boekje heet “Shell Journaal van Nederlands folklore” en werd geschreven door dr. J.M. Fuchs en W.J.Simons.

1



Foto: Kenneth Stamp

Het beschrijft hoe iedereen “op de markt zijn boompje komt uitzoeken om thuis zo feestelijk mogelijk op te tuigen met slingers, ballen, glinstertjes en kaarsen”. Die kaarsen, delen de schrijvers mee, dreigen in de verdrukking te komen nu de elektrische kerstboomversiering hand over hand toeneemt, maar die nog een beetje gevoel voor traditie hebben, houden het op ‘het levende licht’. Traditie?

De kerstboom met kaarsen is in ons land een vrij jong verschijnsel, overgewaaid uit buurland Duitsland, waar men de kerstboom al heel lang kende. De dichter Goethe sprak er in zijn dagboeken over dat hij op Kerstmis 1765 “blij verrast zijn eerste kerstboom zag binnendragen”. Het was Martin Luther echter die als een van de eersten rond 1530 voor zijn kinderen een kerstboom plantte. Men vertelde dat hij op kerstavond een wandeling maakte door een uitgestrekt, eenzaam woud. Boven hem was de hemel bezaaid met sterren, dezelfde als die je in een heldere nacht kunt zien vanaf onze donkerte belevingsplek. Peinzend stond hij stil en raakte diep onder de indruk van “de statige dennen en sparren, wier kruinen, zo leek her, reikten tot in een verlichte hemel”. Hij kon de verleiding niet weerstaan iets mee te nemen naar huis. Hij hakte een klein dennetje om en thuisgekomen versierde hij het voor zijn kinderen, en legde er kleine geschenken onder. En hij vertelde hun een prachtig verhaal over ‘het licht der wereld’.

Pas omstreeks het jaar 1850 verscheen de kerstboom in Nederland, niet toevallig rond hetzelfde jaar als waarin de scheiding tussen kerk en staat min of meer voltooid was en er allerlei waardevolle en van oorsprong katholieke tradities weer voluit mochten. Kaarslicht, kaarsen zijn eeuwenlang de enige bron van verlichting geweest in de duisternis van de winter. Kaarsen blijken onvervangbaar te zijn. In Gouda, kaarsenstad bij uitstek, kunnen we anno nu op een kleine, maar schitterende expositie in het Gouds Museum, leren hoe mysterieus kaarslicht werkt op schilderijen uit voorbije eeuwen, van de Gouden tot de 19^e eeuw. Te zien in de kerstvakantie, misschien?

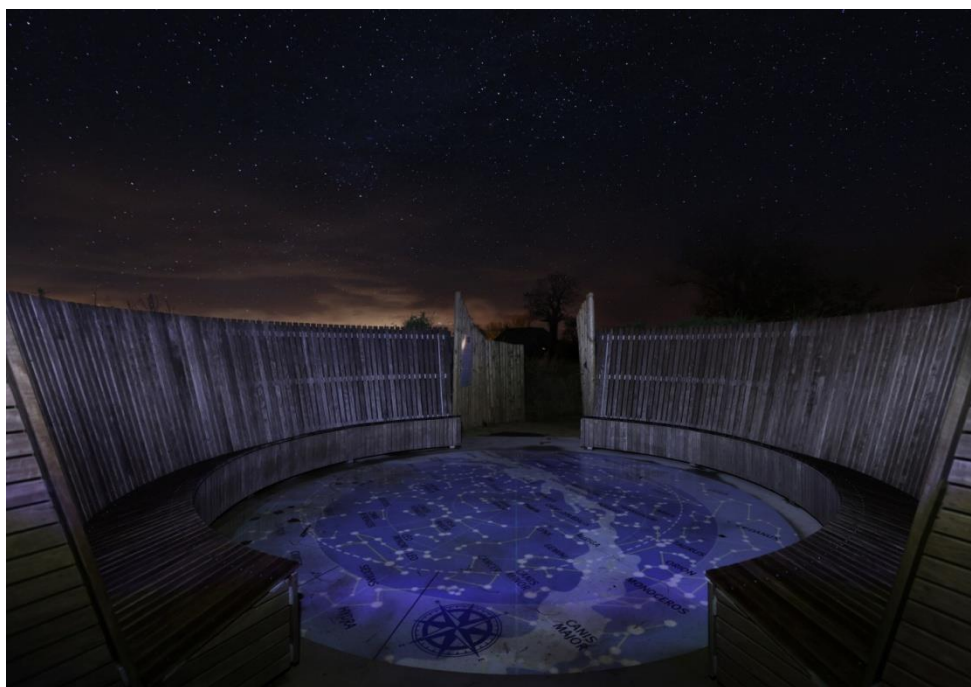


Foto: Kenneth Stamp

De kerstboom, de naaldboom met kaarsen, verscheen niet alleen in katholieke kerken, maar ook in vrijzinnig-protestantse kerken en op zondagsscholen. Later, na de Eerste Wereldoorlog werd hij meer algemeen [...], al bestond er in orthodox-protestantse kringen nog vele jaren verzet tegen de kerstboom als “een heidens gebruik”. Dat Wieringen heel ‘áárs’ was, kun je goed zien op een foto in de Rijtuigenloods, waarop enkele dames (naar de kleding te oordelen rond de vorige eeuwwisseling) bezig zijn een kerstboom in te richten in de Grote Kerk (Hippolytuskerk) op het Kerkplein. Mocht u de foto nog niet gezien hebben: ga maar eens kijken. Hij hangt op het korte wandje naast de ingang. hb

Jubileum-vaartocht langs de Afsluitdijk

Vanwege het 30-jarig bestaan van het Wieringer eilandmuseum Jan Lont (op 13 november) gingen de vrijwilligers met partner of genodigde op maandag 25 oktober varen op de MS Friesland. Om 9.45 uur werden we verwacht om aan boord te gaan van de MS Friesland waarna om 10 uur de vaart begon.



3

Na het welkomstwoord van voorzitter André Lont konden we genieten van koffie en appeltaart terwijl we de haven van Den Oever verlieten.

Langs de Waddenzee kant konden we, ook al was het een grijze lucht, de werkzaamheden aan de Afsluitdijk bewonderen.

Jan de Krijger, vrijwilliger in het Afsluitdijk Waddencentrum, gaf tijdens de tocht een uitleg over de werkonderdelen aan deze Waddenzee kant.

Erg interessant, want de werkzaamheden zijn tijdens het rijden op de Dijk niet heel erg zichtbaar, terwijl hier de werkzaamheden met voertuigen en materiaal zoals de dijkbekleding te bewonderen waren.

Rond 12 uur voeren we bij de sluis van Kornwerderzand en waren wij de partij die niet voor de brug moest wachten maar lekker door kon varen.

Na de sluis: het IJsselmeer opvaren. Dat we nu aan deze kant voeren merkten we snel aan de deining, dus af en toe moesten we ons even vasthouden om de balans goed te houden.

Intussen was er een buffet klaargezet en nodigde André ons uit voor een heerlijke lunch.



We voeren vlak langs het windmolenpark geplaatst in het IJsselmeer, groot rezen de molens op uit het water. Aan deze kant van de Dijk zijn minder werkzaamheden zichtbaar maar Jan de Krijger had nog genoeg te vertellen. Tijdens deze informatie voeren we met een grote boog richting de sluis in Den Oever.

Tevens informeerde André ons over de op handen zijnde activiteiten en het programma voor 2022. Het in en uit de sluis varen was een ervaring op zich, waarna we nog een stukje moesten om in de haven van Den Oever weer aan te meren.

Iedereen die aan het organiseren van dit uitje hebben gewerkt, inclusief de schippers en gastvrouwen, hartelijk dank!

Debora Spee

Het belang van donkerte



Links André Lont en Elbert Volkers. Rechts Elbert Volkers, Rutger Jan Bredewold, Pim de Herder en Reginald Visser bij de onthulling van het kunstwerk.

De duisternis beleefbaar maken, dat is waar het om gaat in het project ‘de nacht van de wadden’, waar ook het Wieringer Eilandmuseum aan heeft deelgenomen. Zo werd er dit jaar een rijtuigendoos gebouwd met daarin een permanente tentoonstelling “Op pad door dag en nacht”. In de filmzaal van de rijtuigendoos wordt een schitterende film vertoond over de zonsondergang, de donkerte van de nacht met storende elementen en de zonsopgang in het gebied rondom het museum.

Als afsluiting van de bouwfase van een in Noord-Holland unieke Donkerte belevingsplek en omdat ons museum op 13 november alweer 30 jaar bestaat, hebben op zaterdag 30 oktober ’s middags drie oud-bestuurders iets over het ontstaan en de verdere ontwikkeling van het museum verteld. Aansluitend is een kunstwerk van kunstenaar Rutger Jan Bredewold onthuld.

Na ontvangst door voorzitter André Lont werden achtereenvolgens Elbert Volkers (na 1991 secretaris), architect Pim de Herder en oud-voorzitter Reginald Visser aan het woord gelaten om iets over de toenmalige omstandigheden, de bouwkundige staat van de boerderij en de bouw van de ontvangstruimte te vertellen, en kunstenaar Rutger Jan Bredewold ons “zijn” cortenstalen kunstwerk toelichtte. In een herfstige sfeer (wind en regen...) togen de drie oud-bestuursleden naar buiten om er, omringd door de kunstenaar en enig publiek, het kunstwerk te onthullen.

Het staat aan het begin van het pad naar de Donkerte belevingsplek. De middag werd - Jan Lont waardig- besloten met een hapje en een drankje. Van deze bijeenkomst werd een filmverslag gemaakt dat later ook op Regio Noordkop en op Noordkop Centraal werd uitgezonden.

Schenking Wim Hendriks

Een krijttekening, voorstellende een (bieten)overslag op de haven van de Oude Zeug, die jarenlang gehangen heeft in de voormalige MULO te Wieringerwerf, waar Wim Hendriks toentertijd tekenleraar was, is ons door de kunstenaar, geschonken. Het werk wordt op de beeldbank geplaatst en kan alsdan worden uitgeleend. Wij danken de schenker hartelijk en hopen dat de fraaie tekening haar weg naar de leners zal weten te vinden.



5

Wies Plasschaert (8 juli 1936 - 3 november 2021)

In april 2019 had het team *Kunstuitleen* van het Wieringer Eilandmuseum een gesprek met de Wieringer beeldend kunstenaar Jeroen Schuller. Hij vertelde toen dat zijn kunstvriendin Wies Plasschaert in 1992 op Stroe was komen wonen, waar zij samen met hem en Frans Hage de Stichting *Zenith* oprichtte. Op en rond haar toenmalige boerderij aan de Stroeërweg 18 organiseerde zij tweemaal een zomerse kunstmanifestatie.

Voor de kunstmanifestatie *RIMPELING, herinneringen aan een verloren eiland* (3 juli t/m 28 augustus 1994) waren vijftien kunstenaars uitgenodigd om te reageren op het eigene van de Wieringer samenleving en het Wieringer landschap. Hun bijdragen werden opgenomen in de catalogus *Rimpeling* (1994). Wies is daarin vertegenwoordigd met *Zwerfkei Westerklijf* (bister en krijt). Drie versies van dit werk en twee min of meer abstracte schilderijen heeft Wies geschonken aan de kunstuitleen. Zij wilde graag door ons geïnterviewd worden, maar omdat de kunstuitleen geen enkel werk van haar bezat, was zij bereid ons een aantal werken te schenken. De vijf geschonken werken staan op de beeldbank en kunnen uitgeleend worden.

Helaas is het voorgenomen gesprek, na een aantal malen uitgesteld te zijn wegens de broze gezondheid van de kunstenaar, definitief afgesteld. Op 3 november jl. is zij toch nog vrij plotseling overleden. Zij ruste in vrede.



Afb. 1. Een van de drie versies van Zwerfkei Westerklijf



Afb. 2. 'Compositie'

Namens de werkgroep Kunstuitleen, Fred van Putten

Overige schenkingen

Van Nel Tol kreeg het museum uit de familie van Nettie en Simon Smit een kaper een schort, een onderrok, kanten handschoenen, een kanten kraagje en een **diezek**, te vertalen uit het Wierings als dijzak: die werd tussen de bovenrok en de onderrok gedragen. De bovenrok had een split, zodat je erdoorheen met je hand bij de diezek kon komen voor de zakdoek en de beurs.

6

Varia



€ 340,22 voor een nacht-telescoop



Oktober 2021, torenvalken op ons erf. Foto's Luc Smit

Museum Jan Lont zoekt nieuwe leden

Het Wieringer Eilandmuseum Jan Lont heeft zich de laatste jaren ontwikkeld tot een dynamisch museum. Elk jaar is erin de boerderij een nieuwe tentoonstelling en ook in de bezoekersruimte staan regelmatig exposities. Op het terrein naast de boerderij is in 2021 een rijtuigendoors gebouwd waarin historische voertuigen staan opgesteld, zoals de Wieringer brandspuit uit het begin van de 19e eeuw en de ambulancekar uit 1899. Naast de rijtuigendoors is een verduisterde ruimte ingericht, waar je een korte film kunt bekijken die nachtelijk Wieringen mooi in beeld brengt. Achter in de tuin is er bovendien een Donkertepel aangelegd, waar je 's nachts naar de sterrenhemel kunt kijken.

Al deze ontwikkelingen hebben geld gekost en die kosten worden voor een deel betaald met entreegelden, maar door de coronabeperkingen zijn die inkomsten flink teruggelopen. Een andere bron van inkomsten is de contributie van onze leden. Om die inkomsten op peil te houden zijn nieuwe leden meer dan welkom. Hopelijk spreekt het werk van dit mooie museum je aan en geef je je op als nieuw lid. Het fundament kan dan nog steviger worden.

Hoe kun je lid worden?

Heel simpel: stuur een mailtje naar info@museumjanlont.nl met naam en adresgegevens, of bel bestuurslid Thea Awater, 06-23665242.

Het lidmaatschap start in januari 2022 en bedraagt € 17,50 per jaar en daar krijg je vanzelfsprekend iets voor terug.

Wat krijg je ervoor terug?

In de eerste plaats een goed gevoel, want met je lidmaatschap steun je het museum dat zich inzet om een belangrijk deel van het Wieringer erfgoed voor de komende generaties te behouden. Bovendien krijg je de *Klepel* toegestuurd, het tweemaandelijks informatieblad met verslagen van recente activiteiten rondom het museum of met aankondigingen van exposities en evenementen.

Je krijgt bovendien gratis toegang tot de vele activiteiten die Museum Jan Lont elk jaar organiseert, zoals de verschillende taandagen, de verhalenmiddagen, de tentoonstellingen van de Kunstuitleen, de elk jaar wisselende exposities en natuurlijk tot het museum zelf.

Het verleden ligt in de toekomst

Dus wie het museum een warm hart toedraagt en het belangrijk vindt dat de komende generaties geïnformeerd worden over de manier van leven op het vroegere eiland en over de rijke historie van Wieringen, kan het museum steunen door lid te worden.

Cadeautip!

Voor diegenen die al lid zijn, is het misschien een goed idee om in december een lidmaatschap van een jaar aan een ander cadeau te doen. Zo'n lidmaatschap eindigt dan automatisch na een jaar, maar kan natuurlijk ook verlengd worden.

bestuur en
medewerkers
van Wieringer
eiland-
museum
"Jan Lont"
wensen u
ontspannen
kerstdagen

(*de kerstman
zegt niet voor
niets "ho ho")

en een goed
begin van het
nieuwe jaar

*vrij naar "Loesje"

